K

Kulturredaktionen
Tel 08-13 50 00
www.svd.se/kultur

KULTUR

Bibliotek lyfter landets BNP

Nu finns det reda siffror som visar att bibliotek påverkar samhällsekonomin. I Danmark har ekonomer för första gången undersökt vad de betyder för landets bruttonationalprodukt. Enligt en konsultrapport bidrar de danska folkbiblioteken med två miljarder per år till BNP genom att väcka barns läslust, rapporterar tidningen Politiken. Genom att förbättra ungas läsförmåga höjer de utbildningsnivån, vilket i sin tur påverkar produktiviteten. **SVD**

”Vem är egentligen främlingen – den för oss främmande?

Carolina Frände sätter upp Camus "Främlingen" som en monolog för tonårspublik på Kulturhuset Stadsteatern Skärholmen. Premiär 13 februari.

1,2

miljarder kronor fördelar Kulturrådet i stöd till regionernas kultur via kultursamverkansmodellen. Inför 2015 har anslaget minskats med cirka 10 miljoner kronor. Samtidigt frigörs 40 miljoner kronor inom anslaget på grund av ett förändrat pensionssystem inom scenkonstområdet.

33 år av graffiti

Stockholms graffitihistoria speglas i nya utställningen ”Graffiti spaces” på Länsmuseet i Dieselverkstaden, Nacka. Sju installationer representerar sju olika platser i Stockholm där stilbildande graffiti en gång skapades – bara för att mer eller mindre omgående klottersaneras bort igen. Verken har skapats både av individuella målare och av sprayande kollektiv.

Ovanligt i graffitisammanhang är att utställningen anlägger ett normkritiskt perspektiv på den starkt mansdominerade subkulturen. **SVD**

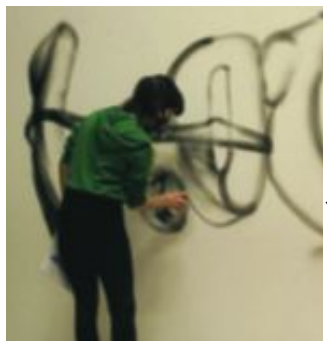

FOTO: LARS FRIDÉN

Emmilou från Märstaväggen målar i utställningslokalen.

Slapp protest mot ytlig litteratur

FÅORDIGT Bokkonstverket ”mcv” (Norlén & Slottner) består av bokstavskombinationen ”mcv” upprepad sida upp och sida ned i 410 sidor. En protest mot snabbproducerad litteratur, enligt författaren Melker Garay, som lånat idén från en novell av Jorge Luis Borges.

Är det bra konst? Här är Fabian Kastners recension (texten är förkortad):

nej nej nej nej nej nej nej nej
nej nej nej nej nej nej nej nej
nej nej nej nej nej nej nej nej
nej nej nej nej nej nej nej nej
nej nej nej nej nej nej nej nej
nej nej nej nej nej nej nej nej
nej nej nej nej nej nej nej nej
nej nej nej nej nej nej nej nej
nja nej nej nej nej nej nej nej
nej nej nej nej nej nej nej nej
nej nej nej nej nej nej nej nej
nej nej nej nej nej nej nej nej
nej nej nej nej nej nej nej nej
nej nej nej nej nej nej nej nej
nej nej nej nej nej nej nej nej
nej nej nej nej nej nej nej nej
nej nej nej nej nej nej nej nej

FABIAN KASTNER

Kulturchef Lisa Irenius lisa.irenius@svd.se
Biträdande kulturchef Anders Q Björkman anders.q.bjorkman@svd.se
Kritikredaktörer Anna Ångström anna.angstrom@svd.se,
Clemens Poellinger clemens.poellinger@svd.se
Litteraturredaktör Elise Karlsson elise.karlsson@svd.se
E-post film@svd.se, konst@svd.se, kulturdebatt@svd.se,
litteratur@svd.se, musik@svd.se, scen@svd.se, spel@svd.se

Dynamiska filmmöten under 65 år

BERLINS FILMFESTIVAL Den föddes i gruset av andra världskriget och ståtar i dag bland glas, stål och utan tecken på nedtrappning. Jan Lumholdt gör en återblick på en vital 65-åring med dynamik i blodet.

JAN LUMHOLDT
I BERLIN

”I natt drömde jag att jag var tillbaka... Framför järngrindarna... Tog mig genom gallren... Men vi kan aldrig återvända.”

Orden som inleder Hitchcocks ”Rebecca”, lästa av Joan Fontaine, är de allra första en filmfestivalpublik i Berlin någonsin hör från duken. Platsen är biografen Titania Palast, detta typiska Weimarbyggnadsverk, beläget i stadsdelen Steglitz-Zehlendorf, vid tillfället del av den amerikanska sektorn av ett konsternerat och pulvriserat hörn av världen. Biljetterna är slutsålda, Fontaine på plats och fyrverkerier sprakar. Ett pris i form av en björnstatyett i olika ädelmetaller instiftas. Berlins filmfestival, omgående dubbad ”Berlinalen”, är född.

Året är 1951, den 6 juni. Bara åtta månader tidigare sammankallade Oscar Martay, officer vid amerikanska informationsenheten, till ett möte med diverse inflytelserikt folk. Idén: en filmfestival i den västliga sektorn med syftet att återupprätta Berlins kulturella status som tyskt filmcentrum, men än mer att presentera film från ”den fria världen”.

Film från östblocket var inte aktuell för programmet; Martays högst politiska agenda var att visa upp västligt liv och västlig demokrati. Gärna för östeuropéer, exempelvis via gratisvisningar på Potsdamer Platz vid zongränsen mellan väst och öst. ”Andra sidan” slöt upp i skaror och när muren kom upp 1961 märktes ett svidande tapp i publiksiffror.

Den frostiga relationen mellan öst och väst höll i sig i decennier och under sina år i tjänsten (1950–1976) tvingades den legendariske festivalchefen Alfred Bauer alltför ofta agera diplomat. Förhandlingarna var svåra; när väl festivalen försökte lätta på sin policy möttes den av de östliga funktionärernas kalla hand.

Först 1974, säkert hjälpt av Willy Brandts *neue Ostpolitik*, visade Berlinalen en sovjetisk film, Rodion Nachapetovs ”Med dig och utan”. Vid 25-årsjubileet året därpå deltog film från de flesta socialiststaterna.

Därefter kulnade det till igen mellan varven men under Gorbatjovs 80-tal kom nya öppningar, bland annat skapandet av ett särskilt forum för sovjetisk film under festivalen.

När muren sprack 1989 var en era över som gjort staden och festivalen både problematisk och unik. Efter att Joan Fontaine anlänt i juni 1951 följde snart vad som liknats vid en glamourös Marshallplan av gästspel; Billy Wilder, Henry Fonda, Errol Flynn, Cary Grant, Rita Hayworth, Sidney Poitier och Gary Cooper landade alla på Tempelhofs flygplats. Poitier fick sitt stora genombrott här 1958 med ”Kedjan” medan Cooper 1953 passade på att kritisera McCarthy-förhören. Sophia Loren dök upp från ingenstans 1951 och har aldrig varit borta sedan dess.

FOTO: JOEL RYAN/AP

Från västeuropeiskt håll intog man också alltmera prestigefylld mark och på 1960-talet beredde Berlin väg för namn som Claude Chabrol, som fick Guldbjörnen 1959 för ”Kusinerna”, Jean-Luc Godard, bäste regissör 1960 för ”Till sista andetaget” och Guldbjörn 1965 för ”Alphaville”, Michelangelo Antonioni, Guldbjörn 1961 för ”Natten”, Alain Resnais, vars Auschwitz-dokumentär ”Natt och dimma” redan 1955 befäste Berlinalens långa tradition av att återvända till andra världskriget.

Den unga västtyska generationens uppror mot gammalmodig ”pappa”-film gjorde sitt för att skapa, ja kräva, en vitalitet med sting, inte minst i politiska spörsmål. Ta bara jurybråket som stoppade 1970 års festival och kanske också Roy Anderssons Guldbjörn för den varmt favorittippade ”En kärlekshistoria”. Eller 1978, när ett par frustrerade ungar gick upp på Berlinale-kontoret och föreslog en egen filmfestival, vilket resulterade i sektionen Kinderfilmfest, numera Generation.

För turbulent har det varit, mur eller inte. Berlinale-sagan rymmer många kapitel, ofta fascinerande, från starten i en halv liten stad i grus till den imposanta 65-åring som i dag ståtar bland flashigt glas och glänsande stål, just på Potsdamer Platz, där zonerna möttes och skildes 1951 och där Disneys ”Askungen” blev en särskilt stor hit det året.

Av allt att döma ämnar inte folkpensionären trappa ner. Upplaga nummer 65 startar på torsdag med elva utlovade dagar av aktuell, individuell, spirituell och originell visuell spis. De som minns äldre och turbulenta årgångar kan ibland höras muttra att röda mattor är tråkigare än röda fanor. Att Berlinalen har tillräckligt med dynamik i blodet kan dock inte bestridas. Av programmet att döma skönjs både politiska agendor och en del vitalt sting även i år.

Jan Lumholdt skriver om film i Svenska Dagbladet.
film@svd.se